

MILLIY G‘OYA – YANGI O‘ZBEKISTON TARAQQIYOTINING MUHIM OMILI SIFATIDA

Xodjayev Olimxon Shavkatovich

Qo‘qon davlat universiteti Falsafa va dinshunoslik kafedrasida katta o‘qituvchisi,
falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Ushbu maqolada milliy g‘oyaning Yangi O‘zbekiston taraqqiyotidagi nazariy, ijtimoiy-falsafiy va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda milliy g‘oya davlat mafkurasi sifatida emas, balki konstitutsiyaviy plyuralizm, fuqarolik hamjihatligi, tarixiy xotira, ma‘naviy yangilanish va modernizatsiya jarayonlarini uyg‘unlashtiruvchi integrativ qadriyatlar tizimi sifatida talqin etiladi. Maqolaning dolzarbligi shundaki, globallashuv, raqamli kommunikatsiyalar, axborot tezligi va qadriyatlar raqobati kuchaygan sharoitda jamiyat taraqqiyoti faqat iqtisodiy resurslar yoki ma‘muriy islohotlar bilan emas, balki fuqarolarning maqsad birligi, ijtimoiy ishonchi, ma‘naviy immuniteti va kelajak tasavvuri bilan ham belgilanadi. Natijalarda milliy g‘oyaning Yangi O‘zbekiston sharoitida besh asosiy vazifasi — identifikatsion, integrativ, motivatsion, kommunikativ va prognostik vazifalari asoslab berildi. Muallif xulosasiga ko‘ra, milliy g‘oya inson qadri, qonun ustuvorligi, ma‘rifat, ijtimoiy adolat, millatlararo totuvlik va innovatsion taraqqiyot tamoyillarini birlashtirgan holda jamiyatning strategik rivojlanish energiyasini shakllantiradi.

Kalit so‘zlar: milliy g‘oya, Yangi O‘zbekiston, taraqqiyot, ijtimoiy ong, ma‘naviyat, fuqarolik hamjihatligi, qadriyatlar tizimi, mafkuraviy immunitet, modernizatsiya, milliy identiklik.

Kirish.

Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining hozirgi bosqichi jamiyat hayotida iqtisodiy o‘sish, huquqiy davlat qurilishi, ochiq tashqi siyosat, ta‘lim va ilm-fan islohotlari, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, ijtimoiy himoya va ma‘naviy yangilanish kabi ko‘p qatlamli jarayonlar bir vaqtning o‘zida kechayotgan davr sifatida tavsiflanadi. Bunday murakkab ijtimoiy dinamikada milliy g‘oya masalasi faqat siyosiy shior yoki targ‘ibot vositasi sifatida emas, balki jamiyatning umumiy maqsadini aniqlovchi, fuqarolarning ma‘naviy-huquqiy mas‘uliyatini uyg‘otuvchi, tarixiy xotira bilan zamonaviy modernizatsiya o‘rtasida konseptual ko‘prik vazifasini bajaruvchi nazariy kategoriya sifatida dolzarb ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston Respublikasining yangilangan Konstitutsiyasida inson sha‘ni va qadr-qimmat, demokratiya, qonuniylik, ijtimoiy adolat, millatlararo totuvlik, vijdon va fikr erkinligi, shuningdek, hech qaysi mafkura davlat mafkurasi sifatida o‘rnatilishi mumkin emasligi kabi tamoyillar belgilanganligi milliy g‘oyani monologik va majburiy mafkura emas, balki ijtimoiy kelishuv, erkinlik va mas‘uliyat uyg‘unligiga tayanuvchi fuqaroviy-ma‘naviy maydon sifatida anglashni talab etadi. Shu ma‘noda milliy g‘oya Yangi O‘zbekiston sharoitida «bir xil fikrlash»ni emas, balki umumiy qadriyatlar asosida turlicha fikrlarning konstruktiv hamkorligini,

«buyruqbozlik»ni emas, balki ongli ishtirokni, «yopiq identiklik»ni emas, balki oʻzlikni saqlagan holda global taraqqiyotga kirishishni nazarda tutadi. «Oʻzbekiston — 2030» strategiyasida erkin va farovon, qudratli Yangi Oʻzbekistonni barpo etish, har bir fuqaroga oʻz salohiyatini roʻyobga chiqarish uchun imkoniyat yaratish, sogʻlom, bilimli va maʼnaviy barkamol avlodni tarbiyalash, kuchli iqtisodiyot, adolat, qonun ustuvorligi, xavfsizlik va barqarorlikni taʼminlash vazifalari belgilangan boʻlib, bu vazifalar oʻz mohiyatiga koʻra milliy gʻoyaning strategik va amaliy tarkibini tashkil qiladi. Zero, taraqqiyot strategiyalari faqat normativ-huquqiy hujjatlar majmui boʻlib qolmasligi uchun ularning ijtimoiy ongda qadriyatga, kundalik xulq-atvorda masʼuliyatga, fuqarolik faolligida tashabbusga, taʼlim va tarbiyada maʼrifatga aylanishi zarur. Milliy gʻoya aynan shu oʻtish mexanizmini, yaʼni davlat tomonidan belgilangan strategik maqsadlar bilan jamiyatning ichki maʼnaviy ehtiyojlari oʻrtasidagi uzviy aloqani taʼminlaydi. Maqolaning ilmiy muammosi shundan iboratki, milliy gʻoya tushunchasi koʻpincha tor maʼnoda, faqat siyosiy-ideologik taʼsir vositasi sifatida sharhlanadi; holbuki, zamonaviy ijtimoiy-falsafiy yondashuv milliy gʻoyani tarixiy xotira, kollektiv identiklik, kommunikativ ishonch, ijtimoiy kapital, fuqarolik masʼuliyati va modernizatsion maqsadlar birligida oʻrganishni talab etadi. Karl Mannheim mafkuraviy tafakkurni ijtimoiy guruhlarning manfaatlari, tarixiy sharoitlari va kelajak tasavvurlari bilan bogʻlab talqin qilgan boʻlsa, Antonio Gramsci jamiyatda barqaror yetakchilik faqat majburlash orqali emas, balki madaniy-maʼnaviy rozilik, maʼrifiy taʼsir va ijtimoiy institutlar orqali shakllanishini koʻrsatgan. Jurgen Habermas esa legitimlikni kommunikativ aql, ochiq muhokama va fuqarolarning erkin muloqoti bilan bogʻlaydi. Ushbu nazariyalar milliy gʻoyani Oʻzbekiston sharoitida demokratik, ochiq, inson qadriga tayangan va modernizatsion mazmunga ega ijtimoiy-falsafiy hodisa sifatida tadqiq etish zarurligini asoslaydi. Demak, maqolaning maqsadi milliy gʻoyaning Yangi Oʻzbekiston taraqqiyotidagi nazariy asoslari, ijtimoiy funksiyalari va amaliy ahamiyatini tahlil qilishdan, shuningdek, uni jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida talqin etuvchi konseptual modelni ishlab chiqishdan iboratdir. Shu bilan birga, milliy gʻoyaning zamonaviy talqini ijtimoiy hayotdagi har bir soha bilan aloqador holda tushunilishi kerak: iqtisodiyotda u halol mehnat, tashabbuskorlik va raqobatbardoshlik madaniyatini; huquqiy sohada qonunga hurmat, korrupsiyaga murosasizlik va fuqarolik masʼuliyatini; taʼlimda bilimga chanqoqlik, ijodiy fikrlash va ilmiy dunyoqarashni; madaniyatda tarixiy merosga hurmat bilan birga yangilikka ochiqlikni; ijtimoiy siyosatda esa inson manfaatini amaliy mezonga aylantirishni anglatadi. Agar taraqqiyotning tashqi belgisi yangi infratuzilma, texnologiya va boshqaruv institutlarida koʻrinsa, uning ichki mazmuni fuqarolarning maqsadni tushunishi, oʻzini shu jarayonning masʼul ishtirokchisi deb bilishi, davlat va jamiyat oʻrtasidagi ishonchning mustahkamlanishi bilan belgilanadi. Shu jihatdan milliy gʻoya Yangi Oʻzbekiston islohotlarining maʼnaviy-kommunikativ kodi sifatida namoyon boʻladi: u strategik hujjatlardagi maqsadlarni oddiy fuqaroga yaqin, hayotiy va tushunarli maʼnoga aylantiradi; davlat siyosatini quruq normativ matndan ijtimoiy xatti-harakatga, fuqarolik burchiga va jamoaviy masʼuliyatga koʻchiradi. Bunday yondashuv milliy gʻoyani tarixiy meros, zamonaviy islohot va kelajak loyihasi oʻrtasidagi uzluksiz jarayon sifatida tadqiq etishni taqozo qiladi. Milliy gʻoyaning dolzarbligini yana bir jihat bilan izohlash mumkin: zamonaviy taraqqiyot sharoitida

jamiyatning muvaffaqiyati faqat resurslar hajmi bilan emas, balki shu resurslarni umumiy maqsad sari safarbar eta oladigan ma'naviy muhit bilan ham belgilanadi. Neft, gaz, kapital, texnologiya yoki infratuzilma mavjud bo'lishi mumkin, ammo fuqarolarda ishonch, intizom, halollik, bilimga hurmat va umumiy manfaatni anglash yetarli bo'lmasa, taraqqiyotning barqarorligi zaiflashadi. Milliy g'oya aynan shu ma'naviy muhitni shakllantiruvchi konseptual omildir. U davlat va jamiyatni bir-biriga qarama-qarshi qo'ymaydi, aksincha, ularni umumiy kelajak loyihasining ikki faol subyekti sifatida ko'radi. Shu bois milliy g'oya masalasi falsafiy jihatdan ijtimoiy borliq va ijtimoiy ong munosabati, siyosiy jihatdan legitimlik va ishonch, pedagogik jihatdan tarbiya va kompetensiya, madaniy jihatdan tarixiy davomiylik va yangilanish, axborot jihatdan esa ma'no, talqin va ta'sir maydoni muammolari bilan kesishadi.

Metodlar. Tadqiqot metodologiyasi milliy g'oyani biryozlama targ'ibot kategoriyasi emas, balki jamiyatning o'z-o'zini anglash, o'z maqsadini belgilash va taraqqiyot yo'lini ma'naviy jihatdan asoslash jarayoni sifatida o'rganishga qaratildi. Avvalo, tarixiylik metodi qo'llanilib, milliy g'oyaning shakllanishi mustaqillik davri tajribasi, davlatchilik an'analari, xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy merosi va Yangi O'zbekiston islohotlari bilan uzviy bog'liqlikda tahlil qilindi. Ikkinchidan, tizimli-funksional yondashuv orqali milliy g'oya ijtimoiy ongning alohida elementi emas, balki huquq, axloq, siyosat, din, ta'lim, madaniyat, ommaviy axborot vositalari va raqamli kommunikatsiya tizimlari bilan o'zaro ta'sirda ishlovchi murakkab ijtimoiy mexanizm sifatida ko'rib chiqildi. Uchinchidan, aksiologik tahlil milliy g'oyaning qadriyatlar tarkibini, ya'ni inson qadri, adolat, vatanparvarlik, bag'rikenglik, mehnatsevarlik, bilimga intilish, innovatsion tafakkur, millatlararo totuvlik va ekologik mas'uliyat kabi asosiy normativ yo'nalishlarini aniqlash imkonini berdi. To'rtinchidan, qiyosiy-falsafiy metod yordamida milliy g'oya klassik mafkura nazariyalari, milliy identiklik, modernizatsiya va kommunikativ legitimlik konsepsiyalari bilan solishtirildi; bunda Mannheimning ideologiya va utopiya haqidagi qarashlari, Gramscining madaniy gegemoniya va rozilik mexanizmi haqidagi tahlillari, Habermasning kommunikativ harakat nazariyasi, Benedict Andersonning millatni «tasavvur qilingan hamjamiyat» sifatida izohlashi, Manuel Castellsning tarmoq jamiyati haqidagi konsepsiyasi va Anthony Smithning milliy identiklikka oid yondashuvlari nazariy tayanch sifatida olindi. Beshinchidan, kontent-tahlil usuli asosida Konstitutsiya, «O'zbekiston — 2030» strategiyasi, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi, «Ta'lim to'g'risida»gi Qonun va ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini takomillashtirishga oid normativ hujjatlardagi qadriyatlar, strategik vazifalar va jamiyat taraqqiyotiga doir konseptual belgilar o'rganildi. Tadqiqotda empirik sotsiologik so'rov o'tkazish maqsad qilinmagan, chunki maqola nazariy-metodologik xarakterga ega; biroq mavjud huquqiy-strategik hujjatlar, falsafiy manbalar va zamonaviy ijtimoiy jarayonlar tahlili orqali milliy g'oyaning taraqqiyot omili sifatidagi roli ilmiy asosda ochib berildi. Ushbu metodologik kombinatsiya milliy g'oyani normativ shiorlar yig'indisi sifatida emas, balki ijtimoiy ongni safarbar etuvchi, jamiyatni birlashtiruvchi, yangilanishni ma'naviylashtiruvchi va kelajakni rejalashtirishga yo'naltiruvchi integrativ konsepsiya sifatida tahlil qilishga xizmat qildi. Tadqiqotning yana bir muhim metodologik sharti shundan iboratki, milliy g'oya deklarativ mulohazalar darajasida emas, balki ijtimoiy tizimning real funktsionalligi

bilan bog‘liq holda tekshirildi. Shu maqsadda maqolada uch bosqichli tahlil modeli qo‘llanildi: birinchi bosqichda milliy g‘oyaning normativ manbalari, ya‘ni Konstitutsiya va strategik hujjatlardagi asosiy qadriyatlar aniqlashtirildi; ikkinchi bosqichda ushbu qadriyatlarning ijtimoiy ongda funksional ekvivalentlari — ishonch, daxldorlik, vatanparvarlik, bag‘rikenglik, tashabbuskorlik va ma‘rifiy immunitet tushunchalari bilan aloqasi ochildi; uchinchi bosqichda milliy g‘oyaning amaliy natijadorligi ta‘lim, ma‘naviyat, huquqiy madaniyat, raqamli axborot maydoni va fuqarolik faolligi bilan bog‘liq holda nazariy umumlashtirildi. Bunday bosqichli yondashuv maqolaning asosiy tezisini, ya‘ni milliy g‘oya taraqqiyotga tashqi bezak sifatida emas, balki ijtimoiy tizimni ichki tomondan uyg‘unlashtiruvchi mexanizm sifatida xizmat qilishini asoslashga imkon beradi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, milliy g‘oya Yangi O‘zbekiston taraqqiyotida kamida besh asosiy funksiyani bajaradi va bu funksiyalar jamiyat rivojlanishining ma‘naviy-intellektual infratuzilmasini tashkil etadi. Birinchi funksiya — identifikatsion funksiya: milliy g‘oya fuqaroga «men kimman?», «qaysi tarixiy-madaniy merosga mansubman?», «mamlakat taraqqiyotidagi o‘rnim nimadan iborat?» kabi savollarga ma‘naviy javob topishga yordam beradi. Bunday identifikatsiya etnik chegaralanish yoki yopiq millatchilik emas, balki O‘zbekiston fuqarolarini umumiy Vatan, umumiy taqdir, umumiy mas‘uliyat va umumiy kelajak atrofida birlashtiruvchi fuqaroviy o‘zlikdir. O‘zbekiston ko‘p millatli, ko‘p konfessiyali va madaniy rang-barang jamiyat bo‘lgani sababli milliy g‘oya faqat bitta guruh manfaatini emas, balki umumxalq manfaatini ifodalashi lozim; aynan shu jihat uni konstitutsiyaviy plyuralizm bilan uyg‘unlashtiradi. Ikkinchi funksiya — integrativ funksiya: milliy g‘oya jamiyatda ijtimoiy qatlamlar, avlodlar, hududlar, kasb egalari, diniy va dunyoviy qarashlar, shahar va qishloq madaniyati, an‘ana va innovatsiya o‘rtasida konstruktiv bog‘lanish hosil qiladi. Taraqqiyotning hozirgi bosqichida iqtisodiy liberallashtiruv, raqamli texnologiyalar, migratsiya, urbanizatsiya, yangi mehnat bozori va global madaniy ta‘sirlar ijtimoiy ongda turli qarashlarni kuchaytiradi; milliy g‘oya ana shu ko‘plikni inkor etmaydi, balki uni umumiy taraqqiyot maqsadiga yo‘naltiradi. Uchinchidan, milliy g‘oya motivatsion funksiyani bajaradi: u fuqarolarni islohotlarni faqat kuzatuvchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida anglashga undaydi. Masalan, «O‘zbekiston — 2030» strategiyasida har bir fuqaroning salohiyatini ro‘yobga chiqarish, bilim va ma‘naviy barkamol avlodni tarbiyalash, kuchli iqtisodiyot va adolatli jamiyat qurish vazifalari belgilangan bu vazifalar hayotga tatbiq etilishi uchun jamiyatda tashabbuskorlik, kasbiy halollik, ijtimoiy mas‘uliyat, qonunga hurmat va bilimga intilish qadriyatlari mustahkam bo‘lishi zarur. To‘rtinchidan, milliy g‘oya kommunikativ funksiyaga ega: u davlat, jamiyat, ta‘lim tizimi, oila, mahalla, OAV, fuqarolik institutlari va raqamli maydon o‘rtasida umumiy ma‘no almashinuvini yuzaga keltiradi. Habermas ta‘kidlaganidek, legitimlik faqat rasmiy vakolatdan emas, balki jamiyat a‘zolarining oqilona muloqoti va tushunish jarayonidan ham shakllanadi; demak, milliy g‘oya zamonaviy sharoitda fuqarolar bilan muloqot qiluvchi, ularning real ehtiyojlari, tanqidiy qarashlari va takliflarini eshituvchi ochiq kommunikativ tizim bo‘lishi kerak. Beshinchidan, milliy g‘oya prognostik funksiyani bajaradi: u jamiyatning kelajak obrazini yaratadi, islohotlarning uzoq muddatli ma‘nosini tushuntiradi va avlodlararo davomiylilikni ta‘minlaydi. Taraqqiyot strategiyalari 2030-

yilgacha bo‘lgan maqsadlarni belgilasa, milliy g‘oya ushbu maqsadlarning ma‘naviy asosini, insoniy mazmunini va fuqaroviy motivatsiyasini mustahkamlaydi. Tadqiqot natijasida milliy g‘oyaning Yangi O‘zbekiston sharoitidagi konseptual tarkibi quyidagi yo‘nalishlarda namoyon bo‘lishi aniqlandi: inson qadrini oliy mezon sifatida tan olish; qonun ustuvorligi va adolatga ishonchni mustahkamlash; milliy tarix, til va madaniyatni zamonaviy taraqqiyot bilan uyg‘unlashtirish; yosh avlodni ma‘rifat, kasbiy kompetensiya va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash; ilm-fan va innovatsiyalarni ma‘naviy mas‘uliyat bilan bog‘lash; xalqaro ochiqlikni milliy manfaatlar bilan muvozanatlashtirish; axborot xurujlari va ma‘naviy tahdidlarga qarshi ongli, tanqidiy va madaniyatli immunitet shakllantirish. Ushbu tarkibdan kelib chiqib aytish mumkinki, milliy g‘oya taraqqiyotning «ko‘rinmas infratuzilmasi»dir: yo‘l, maktab, shifoxona, texnopark yoki universitet kabi moddiy institutlar jamiyat hayotini tashqi tomondan o‘zgartirsa, milliy g‘oya fuqarolarning ichki dunyosini, kelajak haqidagi tasavvurini va jamoaviy mas‘uliyatini shakllantiradi. Natijalar yana shuni ko‘rsatadiki, milliy g‘oyaning samaradorligi uning jamiyatdagi real institutlarga qanchalik singdirilishi bilan belgilanadi. Agar milliy g‘oya maktabda faqat yodlanadigan matn, universitetda faqat bayon qilinadigan mavzu, ommaviy axborot vositalarida faqat bayramona shior, mahallada esa faqat tadbir mazmunida qolsa, u taraqqiyot omiliga aylanmaydi. Aksincha, u ta‘lim sifatini oshirish, yoshlarni kasbga yo‘naltirish, davlat xizmatlarida adolat va ochiqlikni ta‘minlash, ilmiy innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash, tadbirkorlikni rag‘batlantirish, ekologik madaniyatni shakllantirish, oilada sog‘lom tarbiyani kuchaytirish, ayollar va yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish kabi real jarayonlarda namoyon bo‘lsa, ijtimoiy ongda ishonchli qadriyatga aylanadi. Shu nuqtai nazardan, milliy g‘oya institutsional, kommunikativ va tarbiyaviy darajalarda bir vaqtda ishlashi lozim: institutsional darajada u qonun, strategiya, ta‘lim standarti, madaniy siyosat va ijtimoiy dasturlarda o‘z aksini topadi; kommunikativ darajada davlat va jamiyat o‘rtasidagi ochiq muloqot, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar, ilmiy jamoatchilik va fuqarolik institutlari orqali tushuntiriladi; tarbiyaviy darajada esa shaxsning xulq-atvori, kasbiy halolligi, Vatanga munosabati va ijtimoiy mas‘uliyatida ko‘rinadi. Aynan shu uch daraja uyg‘unlashganda milliy g‘oya jamiyat taraqqiyotining barqaror, hayotiy va ijodiy energiyasiga aylanadi. Milliy g‘oyaning taraqqiyot omili sifatidagi yana bir muhim natijasi shundaki, u jamiyatda strategik sabr va konstruktiv ishonchni shakllantiradi. Katta islohotlar doimo vaqt, resurs, tajriba va ijtimoiy moslashuvni talab qiladi; bunday jarayonda qisqa muddatli qiyinchiliklar, turli bahslar, tanqidiy munosabatlar va manfaatlar to‘qnashuvi tabiiydir. Milliy g‘oya ushbu murakkabliklarni yashirish uchun emas, balki ularni umumiy maqsad, ochiq muloqot va adolatli yechimlar orqali boshqarish uchun zarur. Agar jamiyatda umumiy kelajak tasavvuri kuchli bo‘lsa, fuqarolar islohotlarni begona loyiha sifatida emas, o‘z hayoti, farzandlari kelajagi va Vatan ravnaqi bilan bog‘liq jarayon sifatida qabul qiladi. Shu ma‘noda milliy g‘oya ijtimoiy optimizmni sun‘iy ravishda yaratmaydi; u asoslangan umidni, ya‘ni mehnat, bilim, qonun, hamkorlik va mas‘uliyat orqali erishiladigan real kelajak ishonchini shakllantiradi.

Muhokama. Milliy g‘oyaning Yangi O‘zbekiston taraqqiyotidagi o‘rnini chuqur anglash uchun uni bir vaqtning o‘zida uchta xavfdan ajratib olish zarur: birinchisi — uni majburiy davlat mafkurasi bilan aynanlashtirish; ikkinchisi — uni faqat tarixiy-

romantik xotira bilan cheklash; uchinchi — uni faqat pragmatik iqtisodiy maqsadlarga xizmat qiluvchi vosita sifatida talqin etish. Birinchi xavf konstitutsiyaviy tamoyillarga zid, chunki O‘zbekistonda hech qaysi mafkura davlat mafkurasi sifatida o‘rnatilishi mumkin emas shuning uchun milliy g‘oya davlat tomonidan majburan singdiriladigan yagona qarash emas, balki umumxalq manfaatlarini, fuqarolik hamjihatligini va taraqqiyot mas‘uliyatini ifodalovchi ochiq qadriyatlar tizimi bo‘lishi kerak. Bu yerda nozik falsafiy farq bor: mafkuraviy monopoliyaga asoslangan tizim fuqaroni passiv qabul qiluvchiga aylantiradi, milliy g‘oya esa fuqaroni ongli subyekt sifatida tan oladi. Ikkinchi xavf milliy g‘oyani faqat o‘tmish bilan bog‘lab qo‘yishdir. Albatta, tarixiy xotira, buyuk ajdodlar merosi, til, urf-odat, diniy-ma‘rifiy an‘analar milliy g‘oyaning muhim manbalaridir; biroq ular zamonaviy ilm-fan, raqamli iqtisodiyot, innovatsion texnologiyalar, gender tenglik, ekologik ong, global raqobat va huquqiy madaniyat bilan boyitilmasa, milliy g‘oya taraqqiyot omili emas, balki nostalgik ramzlar majmuasiga aylanib qolishi mumkin. Anthony Smith milliy identiklikning tarixiy-madaniy ildizlarga tayanishini ko‘rsatgan bo‘lsa, Manuel Castells zamonaviy jamiyatda identiklik tarmoq kommunikatsiyalari, axborot oqimlari va global aloqalar ta‘sirida qayta shakllanishini asoslaydi. Demak, Yangi O‘zbekiston sharoitida milliy g‘oya tarixiy ildizga ega bo‘lgan, lekin kelajakka yo‘naltirilgan, raqamli davr bilan muloqot qila oladigan, yoshlar tafakkuriga yaqin va hayotiy ehtiyojlarga javob beradigan konsepsiya bo‘lishi lozim. Uchinchi xavf esa milliy g‘oyani faqat iqtisodiy natijalarga xizmat qildirishdir. Iqtisodiy o‘shish zarur, lekin taraqqiyotning ma‘nosi faqat yalpi ichki mahsulot, investitsiya yoki infratuzilma bilan o‘lchanmaydi; taraqqiyot insonning qadr-qimmati, adolat hissi, ta‘lim sifati, madaniy saviyasi, sog‘lom oilaviy muhit, ijtimoiy ishonch va kelajakka umid bilan to‘liq bo‘ladi. Daniel Bell modern jamiyatlarda iqtisodiy tizim, siyosiy institutlar va madaniy qadriyatlar o‘rtasidagi ziddiyatlar barqarorlikka ta‘sir qilishini tahlil qilgan shu nuqtai nazardan, milliy g‘oya iqtisodiy modernizatsiyani ma‘naviy modernizatsiya bilan muvofiqlashtiruvchi omil hisoblanadi. Bugungi raqamli davrda milliy g‘oyaning asosiy sinovi axborot maydonida namoyon bo‘lmoqda: ijtimoiy tarmoqlar fuqarolarni tezkor xabardor qiladi, lekin shu bilan birga yuzaki fikrlash, keskin polarizatsiya, yolg‘on axborot, agressiv ritorika va tarixiy xotirani manipulyatsiya qilish xavfini ham kuchaytiradi. Shuning uchun milliy g‘oya zamonaviy kommunikatsiyada buyruq ohangida emas, tushuntirish, dalillash, muloqot, tanqidiy fikrlash va madaniy ishonch mexanizmlari orqali namoyon bo‘lishi kerak. Ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar tizimini takomillashtirishga oid qarorlarda yoshlarni ma‘naviy tahdidlardan himoya qilish, ilmiy-tadqiqot va targ‘ibot ishlarini kuchaytirish, ijtimoiy hamkorlikni yo‘lga qo‘yish zarurligi qayd etilgan bu esa milliy g‘oyani maktab, universitet, mahalla, oila, OAV va raqamli platformalar o‘rtasidagi uzluksiz tarbiyaviy-kommunikativ tizim sifatida rivojlantirishni taqozo etadi. Ayniqsa, yoshlar bilan ishlashda milliy g‘oya mavhum nasihatlar emas, balki real imkoniyat, sifatli ta‘lim, kasbiy ko‘nikma, adolatli baholash, ijtimoiy lift, ilmiy ijod, tadbirkorlik va xalqaro raqobatga tayyorlik bilan bog‘langandagina ta‘sirchan bo‘ladi. Milliy g‘oya kuchli bo‘lishi uchun u fuqaroga «Vatan uchun nima qilishim kerak?» degan savolni berish bilan birga, «Vatan menga o‘z salohiyatimni namoyon etish uchun qanday sharoit yaratmoqda?» degan savolga ham adolatli javob berishi zarur. Shunda g‘oya hayotdan uzilmaydi, jamiyat ongida

ishonch tugʻdiradi va taraqqiyotning ichki energiyasiga aylanadi. Shu oʻrinda milliy gʻoyaning maʼrifiy mazmuniga alohida eʼtibor qaratish zarur. Zamonaviy jamiyatda mafkuraviy taʼsir koʻpincha ochiq siyosiy shaklda emas, balki koʻngilochar kontent, reklama, ommaviy madaniyat, algoritmik tavsiyalar, qisqa videolar, virtual guruhlar va tarmoqdagi norasmiy yetakchilar orqali tarqaladi. Demak, milliy gʻoyani rivojlantirish ham faqat anʼanaviy maʼruza, rasmiy yigʻilish yoki bayram tadbiri bilan cheklanib qolmasligi kerak. U zamonaviy media tilini, vizual madaniyatni, interaktiv taʼlimni, ilmiy ommaboplikni, yoshlar psixologiyasini va raqamli platformalarning mantiqini hisobga olishi zarur. Bunda eng muhim mezon mazmunning haqqoniyligi va hayotiyligidir: yosh avlod maʼnaviy mavzudagi balandparvoz gapdan koʻra adolatli munosabat, sifatli taʼlim, munosib imkoniyat, halol raqobat va ochiq muloqotni tezroq qabul qiladi. Shuning uchun milliy gʻoya tarbiyasining markazida faqat «Vatanga sadoqat» tushunchasi emas, balki Vatan ravnaqiga bilim, mehnat, ixtiro, masʼuliyat, soliq madaniyati, ekologik intizom, huquqiy ong va ijtimoiy hamkorlik orqali hissa qoʻshish amaliyoti turishi lozim. Bu esa milliy gʻoyani zamonaviy fuqarolik kompetensiyasi bilan bogʻlaydi. Milliy gʻoya qanchalik amaliy boʻlsa, u shunchalik barqaror boʻladi; qanchalik dialogik boʻlsa, shunchalik ishonchli boʻladi; qanchalik maʼrifiy boʻlsa, shunchalik mafkuraviy tahdidlarga chidamli boʻladi. Yangi Oʻzbekiston sharoitida bu tamoyil ayniqsa muhim, chunki islohotlar natijadorligi nafaqat davlat organlarining ishlashiga, balki fuqarolarning ongli ishtiroki, jamoaviy masʼuliyati va ijtimoiy ishonchiga ham bevosita bogʻliqdir. Shuningdek, milliy gʻoyani baholashda uning inklyuzivlik darajasi alohida mezon boʻlishi lozim. Yangi Oʻzbekiston taraqqiyoti uchun milliy gʻoya faqat ayrim ijtimoiy guruhlarining dunyoqarashini aks ettirsa, u jamiyatni birlashtirish oʻrniga cheklab qoʻyadi. Shu sababli unda yoshlar, xotin-qizlar, ilmiy ziyolilar, tadbirkorlar, ishchilar, qishloq aholisi, nogironligi boʻlgan shaxslar, turli millat va konfessiya vakillari, xorijdagi vatandoshlar manfaatlarini va orzu-intilishlari oʻz ifodasini topishi kerak. Milliy gʻoya inklyuziv boʻlgandagina u ijtimoiy adolat hissini mustahkamlaydi, chekka hududlardagi fuqarolarning ham taraqqiyot jarayoniga daxldorligini oshiradi va “Yangi Oʻzbekiston” tushunchasini faqat siyosiy atama emas, balki kundalik hayotda seziladigan ijtimoiy tajribaga aylantiradi. Bunda mahalla institutining tarbiyaviy salohiyati, universitetlarning ilmiy-maʼrifiy roli, ommaviy axborot vositalarining masʼuliyati va fuqarolik jamiyati tashkilotlarining tashabbuslari bir-birini toʻldirishi zarur.

Xulosa. Oʻtkazilgan nazariy tahlil shuni koʻrsatadiki, milliy gʻoya Yangi Oʻzbekiston taraqqiyotining muhim omili sifatida jamiyatni bir yoʻnalishga majburan safarbar qiluvchi mafkuraviy apparat emas, balki fuqarolik hamjihatligi, tarixiy xotira, maʼnaviy yangilanish, ijtimoiy masʼuliyat, demokratik muloqot va modernizatsion maqsadlarni birlashtiruvchi ochiq qadriyatlar tizimidir. Uning kuchi shundaki, u inson qadrini, adolatni, maʼrifatni, qonun ustuvorligini, millatlararo totuvlikni, ilm-fanni, innovatsiyani va Vatan ravnaqiga daxldorlik hissini bir konseptual maydonda uygʻunlashtiradi. Milliy gʻoya jamiyat taraqqiyotida identifikatsion vazifa orqali fuqarolarning oʻzlikni anglashini, integrativ vazifa orqali ijtimoiy birlikni, motivatsion vazifa orqali islohotlarda faol ishtirokni, kommunikativ vazifa orqali davlat va jamiyat oʻrtasida ishonchli muloqotni, prognostik vazifa orqali kelajak obrazini shakllantiradi.

Amaliy jihatdan milliy g‘oyani rivojlantirish uchun ta’lim tizimida tanqidiy fikrlash va vatanparvarlikni bir-biriga qarama-qarshi qo‘ymaslik, ma’naviy-ma’rifiy ishlarni rasmiy tadbirlar doirasida emas, balki real hayotiy muammolar yechimi bilan bog‘lash, yoshlar bilan raqamli platformalarda zamonaviy tilda muloqot qilish, milliy tarix va madaniyatni innovatsion taraqqiyot bilan uyg‘unlashtirish, fuqarolik jamiyati institutlari, OAV, mahalla va ilmiy muassasalar hamkorligini kuchaytirish zarur. Ilmiy xulosa sifatida aytish mumkinki, Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti moddiy resurslar, huquqiy islohotlar va institutsional yangilanishlar bilan birga, jamiyatning ma’naviy maqsad birligi, qadriyatlarga ishonchi va kelajak uchun mas’uliyatni his etish darajasiga ham bog‘liq. Milliy g‘oya ana shu ichki birlikni yaratadigan, taraqqiyotga ma’no beradigan va har bir fuqaroni umumiy kelajak muallifiga aylantiradigan strategik omildir. Shu sababli milliy g‘oya bo‘yicha ilmiy izlanishlar kelgusida sotsiologik monitoring, yoshlar auditoriyasi tahlili, raqamli kommunikatsiyalar samaradorligi, ta’lim dasturlarida qadriyatlar integratsiyasi va hududiy ma’naviy muhit diagnostikasi bilan boyitilishi maqsadga muvofiqdir. Bunday tadqiqotlar milliy g‘oyani nazariy konsepsiyadan amaliy boshqaruv, ta’lim va ijtimoiy hamkorlik mexanizmiga aylantirishga xizmat qiladi. Yakuniy xulosa sifatida milliy g‘oyani doimiy yangilanib boruvchi, jamiyatning real ehtiyojlariga javob beruvchi va ilmiy asosda rivojlantiriladigan ijtimoiy-falsafiy tizim deb baholash mumkin. Uning barqarorligi qotib qolgan formulalarda emas, balki xalq hayoti bilan uzviy bog‘liqligida, fuqarolarning ishonchini qozona olishida va taraqqiyotning ma’naviy ma’nosini izchil ochib bera olishidadir.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Yangi tahrir. 2023. Rasmiy manba: <https://constitution.uz>.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF–158-son Farmoni. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida. Rasmiy manba: <https://lex.uz>.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni. 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida. Rasmiy manba: <https://lex.uz>.
4. O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi O‘RQ–637-son “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. Rasmiy manba: <https://lex.uz>.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-martdagi PQ–5040-son Qarori. “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. Rasmiy manba: <https://lex.uz>.
6. Mannheim K. Ideology and Utopia: An Introduction to the Sociology of Knowledge. London: Routledge & Kegan Paul, 1936.
7. Gramsci A. Selections from the Prison Notebooks. New York: International Publishers, 1971.
8. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Vol. 1. Boston: Beacon Press, 1984.
9. Anderson B. Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. London: Verso, 1983.